

M c dù Trung Qu c v i s c m nh c a mình, m u toan “đ i tr ng thay đ n”, nh ng đ i u này không th làm đ c trong th gi i hi n đ i.

Báo chí H ng Kông m i đây ti t l m t d án nghi n c u h i đ ng c a Trung Qu c, ch tr ng v ch ra “đ ng biên gi i m i” tr n Bi n Đông, nh m “t o đ i u ki n cho nghi n c u” v tài nguyên và “gia tăng s c n ng” cho các ð i h i ch quy n c a B c Kinh t i khu v c bi n này.

Đ ng biên gi i đ c đ xu t có hình đ ng c a m t đ ng li n m ch chính xác h p vào v i “đ ng lồ i bò”, hay còn g i là đ ng ch U, hay đ ng chín đ n, v n v ch ra m t vùng r ng l n mà Trung Qu c tuyên b l p l v ch quy n t i khu v c Bi n Đông giàu tài nguyên khoáng s n và năng l ng. Báo B u đ i n Hoa Nam Bu i sáng đ n l i m t nhà khoa h c k c u đã tham gia d án nghi n c u khoa h c t nhiên t i khu v c tranh ch p do chính ph tài tr cho bi t đ i u này s mang l i m t s đ i n gi i rõ ràng h n v nh ng tuyên b ch quy n c a Trung Qu c.

Theo B u đ i n Hoa Nam Bu i sáng, đ ng biên gi i m i này s chia tách V nh B c B gi a Trung Qu c và Vi t Nam, ch y xu ng phía Nam vào vùng bi n do Malaysia tuyên b ch quy n, r i l i quay m t vòng ch U lên phía B c đ c theo b bi n phía Tây c a Philippines, và k t thúc Đ ng Nam ðài Loan.

Đ ng này bao trùm các nhóm c u trú trên bi n Đông, bao g m Qu n đ o Tr ng Sa, Hoàng Sa, B i c n James và B i c n Scarborough. Đ ng này n u đ c ch p nh n, có th t o c cho Trung Qu c ð i h i quy n th c hi n các hành vi nh đánh b t cá, thăm dò và khai thác các ngu n năng l ng và khoáng s n, cũng nh xây đ ng các căn c quân s trong vùng bi n bên trong đ ng này.

Các nhà nghi n c u tr n c a Trung Qu c còn tuyên b là nghi n c u c a h d a tr n m t b n đ th hi n đ ng lồ i bò li n nét đ c xu t b n t năm 1951.

T i sao Trung Qu c l i tung ra nghi n c u đó vào lúc này?

Th c ra, đây là n l c m i nh t c a B c Kinh nh m khô ph c hình nh c a mình sau th t b i v m t pháp lý, vào năm 2016, trong v ki n t i Tòa Tr ng tài La Haye. B c Kinh ph nh n phán quy t này, coi phán quy t ch là “m t t gi y l n”, và “hoàn toàn vô giá tr”. V m t chính th c, chính quy n B c Kinh áp d ng chính sách “ba không”: không tham gia (quá trình phân x ), không th a nh n (tính h p pháp c a tòa), và không tuân th (phán quy t). Tuy nhiên, t sau phán quy t này, Trung Qu c đã âm th m đ i u ch nh các căn c cho tuyên b ch quy n c a mình b ng vi c liên t c đ a ra các tài li u pháp lý đ i v i t m b n đ có “Đồ án ng 9 đ n”. T năm 2017, n c này th m chí còn đ a ra m t h c thuy t m i, c th là khái ni m “T Sa” v B n Đông.

Trong h c thuy t này, Trung Qu c tuyên b ch quy n đ i v i qu n đ o Pratas, qu n đ o Hoàng Sa, qu n đ o Tr ng Sa và bãi ng m Macclesfield v i tên gi i l n l là Đông Sa, Tây Sa, Nam Sa và Trung Sa. Thay vì đ c xem là m t nhóm các th c th tranh ch p, Trung Qu c coi m i nhóm đ o và đá ng m này là m t qu n đ o g m nhi u th c th khác nhau, v i ranh gi i bi n c th , có ch quy n và quy n đ c xác l p xung quanh đó m t vùng đ c quy n kinh t .

H c thuy t v “T Sa” c a m t s nhà nghiên c u Trung Qu c đã b gi i khoa h c qu c t p h n đ i và ch trích. Cho nên, các nhà nghiên c u Trung Qu c đang “n l c” tìm ki m các cách gi i thích pháp lý m i cho tham v ng này c a Trung Qu c. Chính vì v y, đã đ n đ n vi c “phát hi n” m t b n đ có “đồ án ng lập i bỏ li n nét” nh đã nêu.

Nhi u chuyên gia pháp lý nh Giáo s Julian Ku, hi n đang làm vi c t i Đ i h c Hofstra và h c gi Chris Mirasola, đang công tác t i Đ i h c Harvard, đã kh ng đ nh r ng “các tuyên b pháp lý m i c a Trung Qu c cũng ch ng có nhi u giá tr h n các tuyên b v đ ng 9 đ n tr c đây”.

Th c ch t, Á “t m b n đ m i” mà các h c gi Trung Qu c đ a ra ch là m t n l c “bình m i r u cũ” cho tham v ng chi m đ o t toàn b khu v c bi n Đông c a Chính ph Trung Qu c mà thôi.

Đồ án ng lập i bỏ li n nét đ i góc đ lu t qu c t s có ý nghĩa nh th nào?

Gi đ nh r ng b n đ này là có th t (đ i u này khó tin l m, vì vi c ng y t o các b ng ch ng ki u này, Trung Qu c đã đ a ra r t nhi u đ tung h a mù) thì sao?

Đ tìm hi u v các v n đ pháp lý cho “đường lối i bò li n nét” này, ta c n đi tìm câu tr i cho ba v n đ : Th nh t, v i ch riêng b n đ “đường lối i bò li n nét” có t o ra m t yêu sách chính th c v lãnh th c a Chính ph Trung Qu c?

Th hai, vì c các nhà nghiên c u Trung Qu c tuyên b nghiên c u v đường li n nét d a trên m t b n đ có t năm 1951 v i hàm ý gì?

Th ba, li u “đường lối i bò li n nét” này có th tr thành “đường biên gi i qu c gia trên bi n” c a Trung Qu c?

B n đ “đường li n nét” có ph i là m t yêu sách lãnh th c a Chính ph Trung Qu c?

Tr c h t, dù là b n đ đường đ t khúc, hay b n đ nét li n đi n a, b n thân b n đ đó có t o thành m t yêu sách lãnh th c a Trung Qu c?

Thay cho tr i câu h i này, ta có th vi n d n ý ki n c a th m phán Oda trong v Kasikili/Sedudu: “...m t yêu sách lãnh th ch có th đ c đ a ra v i ý đ nh rõ ràng c a chính ph, đ i u có th đ c ph ánh qua các b n đ . B n thân b n đ , n u không có các b ng ch ng h tr khác không th bi n h cho m t yêu sách chính tr ”.

Â Ta cũng có th xem trích d n t phán quy t c a Tòa án Công lý Qu c t (ICJ) trong v Burkina Faso/Republic of Mali:

“Các b n đ có th có giá tr không h n giá tr các b ng ch ng ch ng th c cho m t phán quy t mà Tòa đã đ a b ng các cách khác không liên quan đ n các b n đ đó, ngo i tr khi các b n đ th hi n ý chí c a qu c gia, b n thân các b n đ không th đ c xem là b ng ch ng cho m t đường biên gi i.”

Nh v y, chúng ta th y r ng, n u ch “li n nét” đ c m t b n đ (mà ch a ch c b n đ y là th t), không có s tuyên b rõ ràng r ng b n đ đó th hi n yêu sách c a chính ph Trung Qu c thì nó không th g i là m t yêu sách v lãnh th đ c. Yêu sách lãnh th ph i đ c công khai, rõ ràng v i tuyên b chính th c c a nhà n c, ch không ph i c a m y nhà “nghiên c u” c a Trung Qu c t “sáng tác” ra.

“Đồ án ng li n nét” đ a trên b n đ xu t b n năm 1951 có hàm ý gì?

Các nhà nghiên c u Trung Qu c trong tr ng h p này đã cho bi t là “m i phát hi n” ra m t b n đ có “đồ án ng li n nét” đ c xu t b n t 1951. Đi u này có ý nghĩa gì?

V i các m c năm 1951 này, các nhà nghiên c u Trung Qu c mu n cho nó “phù h p” v i các tuyên b tr c đ a chính ph Trung Qu c, v “quy n l ch s” đ i v i vùng bi n bên trong đ ng này. Vì th i đi m này xu t hi n tr c khi Công c Lu t bi n 1982 đ c ký k t. B i vì t khi Công c Lu t bi n 1982 đ c ký k t và có hi u l c, m i khái ni m v quy n và l i ích bi n c a các qu c gia ven bi n đ u đ c quy đ nh h t trong Công c. Công c Lu t bi n 1982 đ c coi là “Hi n pháp v bi n và đ i đ ng” trên ph m vi toàn th gi i. N u đ a trên Công c Lu t bi n 1982 thì Trung Qu c không th bi n minh cho cái h g i l p là “đồ án ng li n nét” này.

Chính vì v y, đ bác b v i c áp d ng Công c Lu t bi n 1982, Trung Qu c đ a ra yêu sách v “quy n l ch s” c a h trên vùng bi n này. “Quy n l ch s” đ c hi u m t cách đ n gi n là các đ c quy n u tiên c a Trung Qu c đ i v i các tài nguyên trong vùng bi n này, “l ch s” là b i vì Trung Qu c cho r ng h đã th c hi n t lâu trong l ch s , tr c khi Công c Lu t bi n 1982 ra đ i, cho nên h s đ c u tiên không tuân theo quy đ nh c a Công c Lu t bi n trong tr ng h p này.

Â

Tuy nhiên, chúng ta còn nh Tòa Tr ng tài trong v Philippines ki n Trung Qu c đã phán quy t v v n đ này ngày 12/6/2016: “trong ph m vi quy n l ch s c a Trung Qu c đ i v i các ngu n tài nguyên trong các vùng bi n B n Đông, quy n này b xóa b do chúng không phù h p v i ch đ nh vùng đ c quy n kinh t trong Công c. Tòa cũng nh nth y dù trong l ch s , nh ng ng i đi bi n cũng nh ng dân t Trung Qu c cũng nh t các n c khác đã s d ng các đ o t i B n Đông nh ng không có b t k b ng ch ng nào cho th y v m t l ch s Trung Qu c đã ch m t mình th c hi n v i c ki m soát vùng n c này cũng nh tài nguyên t i đây. Vì v y, Tòa k t lu n không có c s pháp lý đ Trung Qu c yêu sách quy n l ch s đ i v i tài nguyên t i các vùng bi n phía bên trong đ ng 9 đ n.”

Â Â

“Đồ ng l i bò li n nét” có th là “đồ ng biên gi i qu c gia c a Trung Qu c” trên bi n Đông?

V n đ ti p theo là li u đồ ng l i bò li n nét này có th tr thành đồ ng biên gi i qu c gia c a Trung Qu c trên Bi n Đông? Tr c đây, m t trong nh ng lu n đi m c a các nhà nghiên c u qu c t cho r ng “đồ ng l i bò” đ c v tùy ti n, không có t a đ đ xác đ nh, và là m t đồ ng đ t khúc nên không th hi n đ c là m t đồ ng biên gi i nghiêm ch nh.

Ch c v i lý do đó, cho nên g n đây, các nhà nghiên c u Trung Qu c đ c s h tr t chính ph ã c g ng “phát hi n” b n đ li n nét đ kh c ph c đi m y u này.

Chúng ta cùng tr l i v Philippines ki n Trung Qu c tr c Tòa Tr ng tài thành l p theo Ph l c VII c a Công c Lu t Bi n 1982.

Trong quá trình tranh lu n tr c Tòa, các lu t s c a Philippines ch ng minh r ng: Trung Qu c có m t s cách đi n gi i v “đồ ng l i bò”. M t trong các s đi n gi i đó chính là coi “đồ ng l i bò” là “đồ ng biên gi i qu c gia trên bi n” c a Trung Qu c. Tuy nhiên, d a trên các tuyên b chính th c c a chính ph Trung Qu c, đ c bi t giai đ o n t năm 2014 tr đi, Chính ph Trung Qu c ã chính th c tuyên b :“th a nh n và tôn tr ng quy n t do hàng h i và t do hàng không mà lu t qu c t yêu c u bên trong đồ ng chín đ o n”.

B ng vi c th a nh n chính th c quy n t do hàng h i và t do hàng không bên trong đồ ng l i bò, Chính ph Trung Qu c ã gián ti p bác b vi c coi đồ ng này là đồ ng biên gi i qu c gia, cho dù nó là đ t khúc, hay li n nét. B i vì, theo các quy đ nh c a lu t pháp qu c t, không th có quy n t do hàng h i và t do hàng không trong khu v c bi n n m bên trong đồ ng biên gi i qu c gia đ c.

L p lu n này c a phía Philippines ã đ c Tòa ch p thu n. T i đây chúng ta có th th y, trong tuyên b chính th c c a Chính ph Trung Qu c ã gián ti p bác b đó là m t “đồ ng biên gi i qu c gia trên bi n”, còn các nhà nghiên c u Trung Qu c thì ra s c ch ng minh đó là “đồ ng biên gi i qu c gia”. Trong lu t qu c t, tuyên b c a Chính ph v i phát bi u c a m y nhà nghiên c u v lãnh th, cái nào có s c m nh pháp lý h n?

Nh v y, câu chuy n v tuyên b gây n ào d lu n g n đây c a m t s nhà nghiên c u Trung Qu c v m t b n đ v i “đồ ng l i bò li n nét” cho th y tham v ng đ c chi m B n Đông c a Trung Qu c ch a bao gi phai nh t, cho dù đã b d i m t gáo n c l nh v i phán quy t c a Tòa Tr ng tài h i năm 2016.

Tuy v y, Trung Qu c v n ráo ri t tìm m i cách th c hi n trên th c t đ bi n “đồ ng l i bò” thành hi n th c. Và m t trong nh ng cách đó là h đã “phát hi n” ra b n đ có “đồ ng l i bò li n nét” mà h nói r ng đã xu t b n t năm 1951.

Tuy nhiên, b n ch t c a cái g i là yêu sách đồ ng l i bò c a Trung Qu c nó không có tính ch t pháp lý nào, cho nên dù có bi n minh ki u gì đi n a cũng không đ c lu t qu c t ch p nh n, và đồ ng nhiên, nó s không có ch đồ ng trong lu t qu c t .

M c dù Trung Qu c v i s c m nh c a mình, m u toan “đ i tr ng thay đ n”, nh ng đi u này không th làm đ c trong th gi i hi n đ i. M i c ng qu c r i cũng suy tàn, nh ng lu t qu c t thì luôn phát tri n trên nh ng n n t ng c b n. Cho nên, nh ng tuyên b không có n n t ng lu t qu c t nh “đồ ng l i bò”, dù li n nét hay đ t khúc, s không bao gi đ c lu t qu c t công nh n.

Hoàng Vi t